

Pavλίna Mazáčová - krátký medailonek

Autor: Mgr. Hana Kólová

Číslo: roč. 4, č. 4-5/2018

Rubrika: Impulsy u kávy

Klíčová slova:

knihovny, rozhovory, nadané děti

Pavλίna Mazáčová

Mgr. Pavλίna Mazáčová, Ph.D., působí jako odborná asistentka v Kabinetu informačních studií a knihovnictví na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. Má bohaté profesní zkušenosti v oblasti pedagogiky a literárněvědné práce. V současné době se výzkumně, publikačně a pedagogicky věnuje informačnímu vzdělávání, knihovnické pedagogice, digitální, informační a mediální gramotnosti, ale také odbornému psaní a literatuře. Je členkou Ústřední knihovnické rady ČR, redakční rady časopisu Knihovna - knihovnická revue a komise IVIG při AKVŠ. Aktuálně působí jako odborná garantka v projektu OP VVV Co nebylo v učebnici - Spolupráce knihoven a škol ve vzdělávání žáků 21. století.

U kávy s Pavlínou Mazáčovou

Myslíte si, že je současný vzdělávací systém dobře nastavený vzhledem k mimořádně nadaným dětem?

Z hlediska formálního lze říci, že ano. Vzdělávání mimořádně nadaných dětí je upraveno vyhláškou z r. 2016, která je součástí školského zákona. Tato vyhláška v části čtvrté - VZDĚLÁVÁNÍ NADANÝCH ŽÁKŮ - v § 27 upravuje pravidla (podmínky, způsoby) vzdělávání nadaného a mimořádně nadaného žáka v českém školním prostředí - více informací lze získat na <https://deti.mensa.cz/res/f/vyhlaska-27-2016-sb-text-vcetne-priloh.pdf>. V ČR dále existuje Koncepce podpory rozvoje nadání a péče o nadané na období let 2014-2020. Tuto koncepci schválilo MŠMT a především v Příloze 2 obsahuje Návrh zajištění postupného zavádění Systému podpory nadání. Součástí tohoto systému jsou také postupně zaváděné Krajské sítě podpory nadání.

Běžná školní realita se ale od té, která je ukotvena ve strategických dokumentech a legislativě, většinou liší. Učitel velmi často není schopen rozpoznat nadaného či mimořádně nadaného žáka v rámci heterogenní třídy. Pokud takového žáka ve třídě má, pak s ním ne vždy dokáže adekvátně individuálně pracovat. Stejně jako práce s žáky se specifickými poruchami učení i práce s nadanými žáky může totiž vyžadovat úpravu vyučovacího procesu ve třídě, dokonce i samotného obsahu vyučování.

Z mé osobní zkušenosti vyplývá to, že pro práci s nadanými žáky jsou lépe vybaveny jak metodicky, materiálně, tak celkovým klimatem i výchovně vzdělávacími podmínkami školy mimo hlavní vzdělávací proud. V těchto školách, pro něž se vžilo označení „alternativní“, je ve třídě menší počet žáků, často je stěžejním edukačním paradigmatem konstruktivismus, který dává nadaným žákům příležitost rozvíjet své schopnosti v aktivizačně designovaných metodách práce a činnostech, jako je

například badatelsky orientovaná výuka nebo projektová výuka. Důležitou roli mohou ve vzdělávání nadaných žáků zaujímat technologie, pokud s nimi žáci pracují metodicky a didakticky adekvátně s ohledem na stanovené vzdělávací cíle.

V předešlých letech jsme se v knihovnách poměrně intenzivně věnovali dětem s různými handicap. Je potřeba zaměřit svou pozornost stejně usilovně i na mimořádně nadané děti?

Ano, jsem o tom přesvědčena. Knihovny rozhodně mají potenciál být velmi přívětivým, užitečným a funkčním informačním rozcestníkem, ale také prostorem pro aktivity nadaných dětí. Osobní zkušenost mě vede k názoru, že by bylo vhodné zaměřit pozornost na zatím opomíjenou spolupráci knihoven se školami mimo hlavní vzdělávací proud, protože právě v tomto typu škol může být (v kontextu aktuální diverzifikace českého primárního vzdělávání) větší procento nadaných žáků. Zajímavým a pro knihovny určitě perspektivním segmentem uživatelů s nadáním mohou být rovněž děti v domácím vzdělávání. Základní podmínkou pro to, aby bylo možné soustředit zájem knihoven o nadané či mimořádně nadané děti a jejich rodiče, je to, aby především učící knihovníci měli o nadaných a mimořádně nadaných dětech a jejich vzdělávacích a rozvojových potřebách dostatečné odborné znalosti.

Jakým způsobem by podle Vás mohly knihovny přispívat k rozvíjení mimořádně nadaných dětí?

Jednou z oblastí, v níž může knihovna velmi dobře posloužit nadaným dětem, je bohatý fond, zaměřený jak na beletrii, tak na aktuální naučnou literaturu. Vedle klasického fondu - knih a časopisů - se dnes v knihovnách běžně setkáváme s půjčováním deskových her, které jsou pro nadané děti vhodným nástrojem rozvoje jejich kognitivních kapacit. V prostoru knihovny můžeme vidět také moderní vzdělávací technologie, které jsou pro nadané žáky vítaným prvkem jejich cesty za rozvíjením nadání. Jedná se např. o ozoboty a jiné robotické hračky, interaktivní edukační stoly, virtuální brýle apod.

Knihovny mohou přispět k podpoře nadaných dětí také budováním či doplňováním fondu určeného rodičům či pedagogům nadaných dětí, rovněž mohou pořádat odborné semináře pro veřejnost i pedagogy zaměřené na porozumění problematice nadaných a mimořádně nadaných dětí. Užitečnou aktivitou mohou být rovněž vzdělávací akce určené pro nadané a mimořádně nadané děti, například ve formě klubů nebo edukačních dílen.

Na jakých základech by měla být postavena spolupráce mezi knihovnou a školou?

Mluvíme-li o spolupráci s cílem podporovat individuální rozvíjení nadání každého dítěte, potažmo dítěte mimořádně nadaného, pak je velmi důležité vytvářet důvěryhodné společenství praxe, v němž pracuje učitel, učící knihovník, případně další odborník specializující se na danou oblast, v tomto případě například psycholog či speciální pedagog. Tato společenství mohou v úzké spolupráci, sdílení dobré praxe a důvěře koncipovat a realizovat různé typy aktivit pro nadané a mimořádně nadané děti v rámci informačního vzdělávání v knihovně, a to jak formou speciálních edukačních akcí, tak v podobě materiálů metodicky připravovaných na míru nadaným žákům pro informační výuku heterogenní třídy, probíhající v prostředí knihovny. Takto definovaná společenství praxe právě vznikají a ověřují si svoji funkčnost v projektu Co nebylo v učebnici - Spolupráce knihoven a škol ve vzdělávání žáků 21. století (<https://www.conebylovuebnici.cz/>). Tento projekt z OP VVV má za cíl vytvořit vzdělávací programy určené mj. pro žáky se speciálními potřebami, tedy i pro žáky mimořádně nadané.

Spolupráce mezi knihovnou a školou může probíhat také na úrovni kurátorské, to znamená, že učící knihovník jakožto informační kurátor může pedagogům nebo rodičům mimořádně nadaných dětí, ale také samotným dětem doporučovat vhodnou odbornou literaturu, metodické materiály, učebnice a další podpůrné edukační prvky, například hračky, hlavolamy apod., ale také informační zdroje a kontakty na vhodné instituce a pracoviště zaměřené na práci s nadanými dětmi.

Jak moc se liší skutečný stav spolupráce od toho ideálního, výše jmenovaného?

Domnívám se, že spolupráce se rozvíjí tam, kde mají knihovníci o problematice nadaných dětí dostatečné odborné znalosti a kde funguje komunikace mezi knihovnou a školou na tradičně dobrých základech - například v podobě informačního vzdělávání, které pro školu realizuje učící knihovník. Nelze říci, že by spolupráce probíhala všude na výborné úrovni. Obecně ale chybějí knihovníkům relevantní informace o podmínkách vzdělávání nadaných žáků (např. o legislativě). Rovněž chybí systematické odborné vzdělávání pro knihovníky směřované právě na rozvíjení nadání u dětí, na pozitiva i bariéry spojené se vzděláváním nadaných žáků v neformálním prostředí, učící knihovníci postrádají erudici např. v oblasti pedagogické psychologie, vzdělávacích technologií, ale také v oblasti didaktiky pro nadané žáky s využitím badatelských a jiných aktivizačních vyučovacích metod.

Znáte nějaké příklady dobré praxe vzdělávání mimořádně nadaných dětí, třeba ze zahraničí, o které byste se mohla se čtenáři podělit?

Na práci s mimořádně nadanými dětmi se specializuje například ZŠ Hálkova v Olomouci. Tyto děti mají svoji samostatnou třídu, učitelé školy tvoří nadaným žákům vlastní výukové materiály, uzpůsobené žákům individuálně na míru. ([Soubor pracovních listů pro mimořádně nadané žáky na 1. stupni základních škol](#)). Sadu pracovních listů si můžete stáhnout ze stránky [Pracovní listy od autorek z FZŠ Hálkova, Olomouc](#)). Jinou školou, v níž se už několik let úspěšně věnují nadaným dětem, konkrétně skupinové výuce nadaných žáků, je ZŠ Úvoz v Brně a její projekt Iqáček - https://www.zsuvoz.cz/doku.php?id=nadane_deti:start. Zajímavou aktivitou (nejen) pro nadané děti je projekt mJUNI - univerzita pro děti od 9 do 16 let fungující na Masarykově univerzitě - <https://mjuni.cz/>. S mJUNI mám osobní zkušenost jako rodič jednoho z účastníků, mé dcery. Smyslem mJUNI je umožnit školákům vzdělávat se jako vysokoškoláci na všech fakultách Masarykovy univerzity, vyzkoušet si vědeckou práci a setkat se s žijícími vědci v jejich laboratořích a pracovištích.

Existuje v českém prostředí nějaká metodika, o kterou by se knihovníci mohli při práci s mimořádně nadanými dětmi opřít?

Důležité metodické návody a informace týkající se výchovy a vzdělávání nadaných a mimořádně nadaných dětí poskytuje Mensa České republiky - jedná se o tuzemskou pobočku mezinárodní organizace sdružující nejen děti s mimořádným nadáním (jsou v ní lidé s IQ nad 130). V ČR má členství v Mense cca 4 000 lidí, pro něž a také pro veřejnost Mensa připravuje / organizuje zájmové skupiny, místní i celostátní setkání, přednášky a exkurze. Samostatnou platformou Mensy ČR je Dětská mensa určená dětem od 5 do 16 (nebo 19) let. Na webu deti.mensa.cz v sekci Články, informace (<https://deti.mensa.cz/index.php?pg=odborne-informace>) lze nalézt mnoho užitečných metodických materiálů na pomoc učitelům i dalším vzdělávatelům a rodičům pro práci s nadanými dětmi, ale také aktuální odborné zdroje, např. o nadání, životě s nadáním i nadaným dítětem a jeho specifikách, o školních i mimoškolních aktivitách pro nadané děti, které Dětská mensa pořádá. V sekci Tipy pro vás (<https://deti.mensa.cz/index.php?pg=tipy>) najdou zájemci odkazy na literaturu, deskové i počítačové hry, kluby, campy, stipendia nebo projekty pro nadané děti.

Dále bych ráda upozornila na aktivity nakladatelství Didaktis, které od r. 2016 vydává sérii zábavných pracovních sešitů pro nadané a zvědavé žáky 1. stupně ZŠ nazvanou Koumák. Stovky úloh v sešitech Koumák prohlubují probíraná témata, jsou náročnější, komplexní, zaměřené na rozvoj logického, abstraktního a verbálního myšlení, na schopnost práce s informacemi, postřeh a tvořivost. ([Koumák pro druháky](#), [Koumák pro třetíáky](#), [Koumák pro čtvrtáky](#)). Rozvoji nadání u dětí se věnuje také nakladatelství Fraus. Vydává pracovní sešity doplňující soubory učebnic, přičemž tyto sešity obsahují speciální úlohy pro nadané žáky. Existuje rovněž online úložiště sdílených materiálů pro nadané děti - [eSchovka.cz](#). V přehledné databázi lze materiály prohlížet, stahovat, ale také vkládat nové edukační materiály. eSchovka je určena rodičům a pedagogům, ale také lektorům v neformálním vzdělávání. Některé materiály jsou zpoplatněny (často jen symbolickou částkou), velká část je však k dispozici zcela zdarma.

Byla jste sama mimořádně nadané dítě, či znáte nějaké takové ve svém okolí?

To patrně ne, ostatně v době mého dětství se specifické vzdělávací potřeby nedagnostikovaly tak důkladně jako dnes. Byla jsem ale určitě dítě, které chodilo rádo do školy a poznávalo vše kolem sebe, měla jsem spoustu mimoškolních aktivit jak v hudbě, jazycích, tak sportu. A protože jsem prožila dětství na venkově, často jsem trávila odpoledne „na lítačce“ po loukách a lese se svými kamarády, což bylo velkým zdrojem poznání světa, a tedy mimoškolním vzděláním. Ve svém okolí ale mám mimořádně nadané dítě - je to moje osmiletá neteř, její nadání se projevuje hlavně v matematice a komunikaci - je členkou Dětské Mensy, má skvělé logické myšlení, výbornou paměť, mimořádný postřeh a výjimečně širokou slovní zásobu.

Co byste popřála knihovnám a nám, knihovníkům, do nového roku?

Rok 2019 bude pro knihovníky rokem mimořádným - bude oslavou stoletého výročí 1. knihovního zákona, který umožnil vznik bohaté a celosvětově jedinečné sítě knihoven na československém území. Knihovníkům bych do tohoto roku chtěla popřát mnoho nadšených čtenářů, dostatek času a energie pro všechny ty zajímavé a potřebné aktivity, které pořádají pro své uživatele i veřejnost, a s tím spojenou radost a také pocit smysluplnosti a uznání knihovnické práce.

KÓLOVÁ, Hana. Pavlaína Mazáčová - krátký medailonek. *Impulsy: Inspirace, náměty a trendy dětského čtenářství* [online]. roč. 4, č. 4-5/2018 [cit. 2018-02-01].

Dostupný z WWW: impulsy.kjm.cz/impulsy-clanek/mazacova-medailonek.
ISSN 2336-727X.